

Вікторія Савіна, Тетяна Сальтевська

Харків

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ПІДГОТОВЧОМУ ФАКУЛЬТЕТІ НФаУ

У статті розглянуто проблему вивчення української мови як іноземної в російськомовному оточенні та питання методики викладання української мови на підготовчому факультеті Національного фармацевтичного університету.

Ключові слова: *мовне середовище, споріднені мови, студенти-іноземці, українська мова як друга іноземна.*

Питання методики викладання української мови іноземним студентам у вищих навчальних закладах Східної Європи є наразі дуже актуальним питанням, бо має багато невирішених проблем. До них належить відсутність єдиного рішення щодо навчання української мови студентів-іноземців. Теорія і практика навчання української мови як іноземної в наш час перебуває в процесі становлення, викладачам залишається тільки спиратися на методику викладання російської мови як іноземної. Навчальний план вивчення курсу «Українська мова» передбачає лише 36 аудиторних годин, а це надзвичайно стислий термін для оволодіння українською мовою. Проте чи не найбільшою проблемою у викладанні української мови студентам-іноземцям Східної України є слабка мотивація студентів у вивченні української мови, бо в подальшому процесі навчання та повсякденному спілкуванні вони стикаються переважно з російською мовою. Викладачам інколи важко пояснити студентам, які вивчають російську мову як основну, необхідність вивчення української мови як другої іноземної.

На підготовчому факультеті НФаУ курс практичної української мови передбачає вивчення фонетики (вимови голосних та приголосних, глухих та дзвінких, м'яких та твердих приголосних, африкат, подовжених приголосних, вживання апострофа тощо); лексики та граматики (відмінювання іменників, прикметників, розряди і відмінювання займенників, ступені порівняння прикметників, утворення часових форм дієслова тощо), задля розвинування навичок усного мовлення курс передбачає засвоєння таких розмовних тем: «Знайомство» (прізвище, ім'я та по батькові, вік, місце народження, адреса, місце навчання, майбутня професія), «Етикет», «Родина», «Календар» (пори року, місяці, дні тижня), «Погода», «Українська народна культура», «Моя майбутня професія», «Мій університет» та інші. Вивчення цих тем дає змогу вести елементарний діалог та значно поповнює лексичну базу студента.

Заняття з української мови викладачі проводять російською, використовуючи її як мову-посередник. Тому рівень оволодіння студентами українською мовою безпосередньо залежить від того наскільки добре студент оволодів російською мовою. За для ефективного використання часу викладачі використовують методику, що діє на основі порівняльного аналізу двох мовних систем (викладач спирається на знання студентів із російської мови і таким чином виділяє схожі, несхожі та специфічні мовні явища). Така методика взаємодії мов дозволяє студенту добре оволодіти українською мовою як спорідненою.

На основі п'ятирічного досвіду викладання української мови іноземним студентам викладачами кафедри українознавства та латинської мови Національного фармацевтичного університету (НФаУ) у 2010 році був виданий посібник «Українська мова для іноземців» (автори – Н. О. Лисенко, Р. М. Кривко, Є. І. Свіглична, Т. П. Цапко). Цей посібник повністю відповідає вимогам програми,

рекомендованої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. Навчальний матеріал поділений на 16 уроків. У перших двох уроках подана фонетична система української мови (особливості вимови та написання голосних та приголосних, твердих та м'яких, глухих та дзвінких приголосних, вимови українських дифтонгів, вживання апострофа і м'якого знака тощо). У наступних 14 заняттях поданий граматично-лексичний матеріал (відмінювання іменників, приметників, числівників, займенників, творення та правопис присвійних прикметників, утворення часових форм дієслів та особові форми дієслова тощо). Структура посібника визначається принципом поетапного вивчення частин мови. Кожне завдання будується за такою схемою:

1. Граматична частина, що містить різноманітні тренувальні вправи для закріплення граматичного матеріалу: переклад речень із російської мови на українську, складання речень за зразком, переказ тексту (вони мають комунікативний характер).
2. Лексична частина, яка складається з тематично підібраного тексту та системи відповідних діалогів (вони сприяють розвитку зв'язного мовлення, виробленню навичок успішної комунікації на запропоновані теми), а також обов'язкового для запам'ятовування лексичного мінімуму.
3. Блок мовного етикету, що допоможе студентам адаптуватися в українському середовищі.

Отже, усі аспекти мови – фонетичний, лексичний, граматичний – вивчаються у взаємозв'язку. Крім того посібник містить такі додатки: етнографічні відомості; фонетичні та граматичні таблиці та схеми; таблиці до тем, що вивчаються (лексика з ілюстраціями); багатомовний словник.

Для поточного та модульного контролю викладач використовує тести до кожної теми. Студенти виконують тести за кожною пройденою темою і викладач має змогу оцінити рівень засвоєння тієї чи іншої теми на будь-якому етапі навчання. Це також підвищує мотивацію студентів, кожний повинен усвідомлювати рівень своєї успішності у вивченні української мови, бо це викликає задоволення собою, відчуття прогресу.

На заняттях з української мови, крім традиційних форм роботи, викладачі також активно застосовують рольові ігри, створюють проблемні ситуації, які сприяють інтелектуальному розвитку студента, також на заняттях викладачі активно використовують фразеологізми, афоризми як джерело пізнання культурних цінностей, що притаманні народу, мову якого вивчаєш.

На сьогодні немає жодної класифікації методів навчання, яка б охопила весь діапазон традиційних і нетрадиційних методів викладання української мови як іноземної. Використовувати ті чи інші методи окремо при викладанні мови неможливо. Тільки поєднуючи традиційні та нетрадиційні методи викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах, можна отримати гарні результати.

І хоча вивчення української мови в російськомовному оточенні вимагає дуже напруженої роботи як із боку студентів, так і з боку викладача, студенти-іноземці мають збагнути, що знання лише російської мови замало для розуміння країни, в якій вони навчаються, її культури та історії. Вони мають усвідомити, що сьогодення вимагає від кожного з нас володіння стількома мовами, скільки нам треба для досягнення своєї мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бей Л.Б. Вплив мовного середовища на зміст та викладання української мови іноземним студентам на Сході України // Фахова підготовка іноземних громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 4-6 лист. 2002. – К., 2002. –С. 107-113.
2. Біляєв О.М. Методика вивчення української мови.- Київ, 1987. – С. 54-63.
3. Коваль Г., Суржук Т. Методика викладання української мови. Рекомендації до виконання науково-дослідної тематики: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів.- Тернопіль, 1993. – 368 с.
4. Кочан І.М. Контрольні завдання з методики викладання української мови.-Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 59 с.
5. Кочан І.М. Словник-довідник з методики викладання української мови.- Львів: Видав. Центр Львівського ун-ту (вид. друге, доповнене і перероблене). – 2005. – 340с.
6. Струганець Л. Українська мова (за професійним спрямуванням): Програма /Л. Струганець, Е. Палихата, М. Пігур // Дивослово. – 2005. –№ 9. – С. 38–42.
7. Чистякова А.Б. Українська мова для іноземців / А.Б. Чистякова, Л.І.Селіверстова, Т.М. Лагута. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. – 522 с.